

Anton de Kom Universiteit van Suriname

Geschiedschrijving in relatie tot Historische Roman

*Kan een historische roman de
geschiedschrijving beïnvloeden?*

Cynthia Henri McLeod – Ferrier

Geschiedschrijving in relatie tot Historische Roman.

Kan een historische roman de geschiedschrijving beïnvloeden?

Lay-out: Soekirman Moeljoredjo

Printed by: Suriprint N.V.

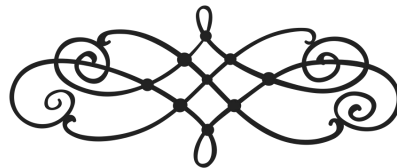
Uitgever: Anton de Kom Universiteit van Suriname

Copyright © 2024, Cynthia Henri Mc Leod – Ferrier

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt middels druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de copyrighthouder.

Geschiedschrijving in relatie tot Historische Roman.

Kan een historische roman de
geschiedschrijving beïnvloeden?

Rede ter gelegenheid van de toekenning van het
Eredocoraat in de Letteren en Geschiedenis
door de Anton de Kom Universiteit van Suriname
aan Cynthia Henri McLeod – Ferrier
op woensdag 28 februari 2024

Verkorte Curriculum Vitae

Name : Ferrier; Cynthia Henri
Civil status: Widow of Mc Leod; Donald Aloysius
Date of birth: October 4, 1936
Place of birth: Paramaribo, Suriname

Education:

- 1992 Nederlands M.O. B. Dutch Language and Literature, Institute for the Training of Teachers (IOL), Paramaribo, Suriname.
- 1990 Literature Science (speciality: Afro – American Literature and Caribbean Literature), Universiteit van Leuven, België.
- 1991 Nederlands M.O. A. Dutch Language and Literature, Institute for the Training of Teachers (IOL), Paramaribo, Suriname.
- 1961 Child care and Education NXX, The Hague, The Netherlands.
- 1956 Diploma Algemene Middelbare School (AMS), Suriname.

Publications:

- 1987: “Hoe duur was de suiker?”, Uitg. VACO, Paramaribo
- 1992: “Vaarwel Merodia”, Uitg. VACO, Paramaribo
- 1994: “Elisabeth Samson, Een vrije zwarte vrouw in het 18^e eeuwse Suriname”,
Uitg. Univ. Van Utrecht, Faculteit Culturele Antropologie
- 1995: “Hoe duur was de suiker?”, Uitg. Conserve, Schoorl, Nederland
- 1996: “Ma Rochelle passee, welkom El Dorado”, Uitg. Conserve, Schoorl, Nederland
- 1997: “Tweemaal Mariënborg”, Uitg. Conserve, Schoorl, Nederland
- 1998: “Herinneringen aan Mariënborg”, Uitg. VACO, Paramaribo
- 2000: “De vrije negerin Elisabeth. Gevangene van kleur”, Uitg. Conserve, Schoorl,
Nederland
- 2002: “Slavernij en de Memorie”, Uitg. Conserve, Schoorl, Nederland
- 2005: “De revolutie niet begrepen”, Uitg. Conserve, Schoorl, Nederland
- 2013: “Tutuba, het meisje van het slavenchip Leusden”, Uitg. Conserve, Schoorl,
Nederland
- 2015: “Zenobia. Slavin op het paleis”, Uitg. Conserve, Schoorl, Nederland
- 2017: “No kwik in ons bos” (in kader van Tentoonstelling ‘Wereld Verbeteraars’,
Op verzoek van en Uitg. Door De Nieuwe Kerk, Amsterdam

Honorary distinctions:

- 1998: Knight in the Honorary Order of the Golden Palm by the President of Suriname
- 2005: Officer in the Honorary Order of the Golden Palm by the President of Suriname
- 2005: International Rotary’s Paul Harris Fellow
- 2008: Digicel Award for Suriname’s Most Outstanding Woman
- 2010: Rotary Suriname Vocational Award
- 2012: Knight in the Honorary Order of Oranje Nassau by the Queen of The Netherlands
- 2013: Brasa Award from Surinamese at the Westcoast in the U.S.A.
- 2020: Commander in the Honorary Order of the Golden Palm by the President of
Suriname

Inleiding

“Een volk dat geen toegang heeft tot de bronnen van zijn geschiedenis, krijgt een zelfbeeld dat gebaseerd is op mythen en stereotypen.”

Deze stelling van de Amerikaanse historica Barbara Tuchman in haar proefschrift ‘A Distant Mirror’ (1978) is voor mij een leidraad geweest tijdens mijn zeer intens en langdurig historisch onderzoek, wat resulteerde in de publicatie van tien historische romans die zich afspeelden in diverse perioden van de Surinaamse geschiedenis. Daarin heb ik vooral geprobeerd de kennis van onze geschiedenis te ontdoen van mythen en stereotypen, hoewel die op zichzelf ook interessant en waardevol zijn. Voor mij was belangrijk om te weten of de vele historische feitelijkheden juist waren en -meer nog- om inzicht te krijgen in de veranderende koloniale samenleving in de loop van de tijd.

Zeer divers was die samenleving, bestaande uit Inheemsen, kolonisten uit vele regio’s, slaveneigenaars, slavenmeesters, slaven, al of niet vrije kleurlingen en vrije zwarten: divers en dus zeer gecompliceerd. Ik hoopte inzicht en vooral begrip te krijgen door zoveel mogelijk te lezen en te bestuderen wat over gebeurtenissen en/of personen in een bepaalde periode in Suriname was geschreven of op andere wijze was vastgelegd. Door mijn persoonlijke omstandigheden – mijn echtgenoot werd na de onafhankelijkheid van Suriname ambassadeur – werd ik in de gelegenheid gesteld onderzoek te doen in het Rijksarchief in Den Haag, Nederland, in archieven in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Emmerich, Washington D.C. Ik probeerde zoveel mogelijk overal de authentieke documenten te zien en te bestuderen.

Tot het eind van de 20^e eeuw was het vrijwel onmogelijk om in Suriname authentieke documenten te bestuderen van voor het jaar 1850, omdat het Surinaams koloniale bestuur bepaald had, dat alle belangrijke documenten naar Nederland moesten worden gezonden en daar gearhiveerd. Het archief in Den Haag, was dan ook het Rijksarchief. Ook nadat Suriname in 1975 onafhankelijk was geworden, waren de authentieke stukken in het Rijksarchief. Mijn onderzoekswerkzaamheden gebeurden voornamelijk in de periode 1983 – 2003, waarin ik vele dagen en uren doorbracht in het Rijksarchief. Door mijn veelvuldige bezoeken raakte ik bevriend met de toenmalige directrice van de studiezaal, die ook interesse had in mijn research. In gesprekken met haar zei ik vaak genoeg dat elk volk recht heeft op een eigen archief in het land zelf.

Vandaar dat ik zeer verheugd was om in 1999 te vernemen dat het Koninkrijk der Nederlanden aan de Republiek Suriname de eigen archiefstukken zou teruggeven. Dat is inmiddels gebeurd, niet alleen de authentieke documenten, maar ondertussen ook de gedigitaliseerde en – wat zeer gewaardeerd wordt – een gebouw met het juiste klimaat voor bewaring en Surinamers die werden opgeleid om dit archief te beheren. Hierdoor heeft Suriname sinds 2005 een Nationaal Archief, dat toegankelijk is voor iedereen.

Beschikken over een Nationaal Archief waarin duizenden authentieke documenten zijn opgeslagen, is geen garantie dat een volk zijn geschiedenis kent, maar er zijn hierdoor wel mogelijkheden om die geschiedenis te bestuderen, om uitgebreid en veelvuldig onderzoek te doen en vooral om de geschiedenis te schrijven vanuit een eigen Surinaams perspectief. Van harte hoop ik dat niet alleen historici maar ook andere Surinamers gebruik maken van deze mogelijkheid en dat dit zal bijdragen tot meer kennis over onze geschiedenis zodat ons zelfbeeld minder gevormd wordt door ‘mythen en stereotypen’, en geschiedverhalen van niet-Surinamers.

Geschiedschrijving

De Republiek Suriname, het jongste land op het Zuid-Amerikaanse continent, bestaat politiek en juridisch sedert 25 november 1975. Maar we weten allen dat het land Suriname ontstond in de 17^e eeuw toen een bepaald grondgebied als koloniaal eigendom in bezit werd genomen door een aantal Europeanen, terwijl in dat gebied reeds eeuwen volkeren, die men tegenwoordig Inheemsen noemt, in stamverband met elkaar samenleefden. Hoewel er veel meer authentieke bronnen zijn van waaruit men zijn geschiedenis kan bestuderen en vastleggen, zal in deze rede besproken worden het geschreven en gedocumenteerd materiaal dat vanaf de aanvang van de koloniale periode gearchiveerd is.

Kennis over het verleden is in het algemeen van belang om hedendaagse vraagstukken beter te begrijpen en om een verantwoord beleid voor de toekomst te bepalen. Men komt allengs tot het besef dat beschikken over die kennis voor sommigen ook een persoonlijke behoefte is. Het moment in een mensenleven wanneer en in welke mate die behoefte begint, kan verschillen van persoon tot persoon. Iedereen heeft wel enige kennis van zijn/haar geschiedenis, heeft eigen herinneringen, heeft min of meer bewust voorstellingen van het verleden. Meestal ontleent men historische opvattingen aan dat wat men vroeger op school heeft geleerd. Ook verhalen, films, uitspraken van publieke figuren en tegenwoordig dat

wat rondgaat op sociale media, dragen bij aan deze historische kennis. Een volk heeft ook een collectief geheugen waarin vooral gebeurtenissen zijn opgeslagen die tijdens het onderwijs zijn benadrukt en feitelijkheden die door bekende verhalen en liedjes in herinnering worden gehouden. Gebeurtenissen die een schok teweeg brachten in een samenleving, zijn vaak ook in dat collectief geheugen.

Dat voor elk volk kennis van het verleden en van het tot stand komen van land en volk van groot belang wordt geacht, blijkt wel uit het feit dat in alle nationale onderwijscurricula het vak 'geschiedenis' een wezenlijk onderdeel is. Geschiedenis is de vakdiscipline die zich bezighoudt met de studie van chronologische ordening van gebeurtenissen in het verleden, zich daarbij baserend op een kritisch onderzoek van bronnen. (1) Degene die deze wetenschap beheerst, is een historicus, die meestal ook een historiograaf wordt omdat hij/zij de selectie van feiten en bijzonderheden uit dit authentiek materiaal en de synthese hiervan in een lopend verhaal weer geeft.

De kern van de wetenschappelijke geschiedschrijving is dat de geschiedschrijver of historicus aangeeft waarop zijn kennis is gebaseerd, welke bronnen er zijn, wat de feiten zijn, wat de veronderstellingen zijn en met welke argumenten iets wordt aangenomen. De voetnoten waarin deze worden aangegeven zijn essentieel. Geschiedschrijving was lange tijd vooral een chronologisch verslag van politiek bestuurlijke feiten en gebeurtenissen in een land, streek of stad. Het maatschappelijk aspect kwam aan de orde indien er een duidelijke relatie was met politiek en bestuur. Menselijke aspecten werden niet genoemd; emoties werden niet verwoord. Dankzij de geschiedschrijving komt kennis van de geschiedenis bij het breder publiek, kan het vak 'geschiedenis' onderdeel worden van algemene educatie en worden opgenomen in onderwijs programma's.

Toch is geschiedschrijving altijd een interpretatie; elk mens, elke familie, elk volk heeft zijn eigen geschiedenis. Het vak geschiedenis in een educatief systeem behelst de geschiedenis van het volk conform de interpretatie van dat volk. Wanneer een zelfde gebeurtenis door verschillende volken beschreven wordt, kunnen de interpretaties heel verschillend zijn. Zo wordt de 80-jarige oorlog van de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën der Nederlanden tegen Spanje, die zo uitgebreid aan de orde komt in het geschiedenisonderwijs van Nederland in de 19^e en 20^e eeuw, in diezelfde periode in Spaanse geschiedenis schoolboeken vermeld als 'schermutseringen' aan de Noordelijke grens. Nu zou men zich kunnen afvragen wanneer er sprake is van volk of natie. Om geen discussie hierover te krijgen, gaan we uit van de volgende definitie voor volk: Een grote groep mensen die samen in een land woont en zich verbonden voelt door dat grondgebied, geschiedenis, cultuur, taal en andere

elementen. (2) In de loop van de tijd is er een Surinaams volk of natie gegroeid.

Geschiedenisonderwijs draagt bij tot natievorming. De historicus selecteert uit de veelheid van feiten en gebeurtenissen doorgaans dat wat de natie positief belicht en dat wordt vaak behoorlijk uitvergroot. Oorlogen worden gewonnen, heldendaden worden geroemd! Dat wat als negatief wordt ervaren of waar het eigen volk de verliezende partij is, wordt niet of slechts summier genoemd. Generaties Nederlanders hebben geschiedenis onderwijs gehad, maar nooit gelezen of gehoord dat Nederland slaven kolonies had en dat Nederlanders in de 17^e en 18^e eeuw zeer actieve slavenhandelaren waren. De stelling dat elk volk zijn eigen geschiedenis schrijft, ging tot voor kort niet op voor Suriname. Tot 1945, in het bijzonder 1975 schreef het Surinaamse volk niet zijn eigen geschiedenis.

In maart 2019 werd aan Maurits Hassankhan het eredoctoraat van de Anton de Kom Universiteit verleend; in de rede bij die gelegenheid gaf de doctor honoris cause Hassankhan een goed overzicht van het geschiedenisonderwijs voorheen en zijn ideeën over de inrichting van het toekomstig geschiedenisonderwijs in Suriname: 'De toekomst van het Historisch Bedrijf: Een terugblik en Perspectieven 1975 – 2000. Vanaf de invoering van de schoolplicht en algemeen onderwijs in 1876, zijn de eerste generaties Surinaamse leerlingen er bekaaid van afgekomen voor wat betreft het vak geschiedenis, want er bestonden geen of weinig eigen geschreven geschiedenis leerboekjes. Bovendien werd in Suriname het Nederlandse onderwijs geïntroduceerd, waarin de kolonie Suriname amper genoemd werd en er zeker geen plaats was voor Surinaamse geschiedenis.

Toch waren er toen al enkele mensen die wezen op het feit dat Surinaamse leerlingen leerden over de geschiedenis van andere volken, maar nooit over hun eigen achtergrond. In de 19^e eeuw was het de kleurling onderwijzeres, Mej. Maria Vlier, die een Surinaams geschiedenis boek voor het onderwijs schreef en in de eerste helft 20^e eeuw schreven de leerkrachten Ferrier en Rahan geschiedenisboekjes voor het basisen mulo-onderwijs. Na W.O. II kregen we een uitgebreidere versie van de heren Van Dijk en Getrouw.

Echter, ook in die boekjes werd niet de Surinaamse geschiedenis beschreven maar de koloniale geschiedenis. Deze auteurs gingen uit van standaardwerken geschreven door Nederlandse historici vanuit Nederlands, dan wel koloniaal perspectief. Een bevlogen Surinaamse leerkracht kon soms de les verlevendigen met passende verhalen uit de orale traditie. In de Surinaamse geschiedenisboekjes werden de vele gouverneurs met jaartallen genoemd, onenigheden tussen gouverneurs en raadsleden, tussen gouverneurs en kolonisten werden uitvoerig beschreven. Slavernij en de vele

slaven die op de plantages werkten kwamen summier aan de orde. Daarover werd hoogstens vermeld dat de slaven een inhumane behandeling hadden, dat er soms opstanden waren en dat enkele opstandige slaven wegliepen en zich in het bos schuilhielden. Weggelopen slaven werden eerst weglopers of opstandelingen, later Marrons genoemd. Soldaten gestuurd door de Sociëteit van Suriname kwamen in groten getale naar Suriname om tegen deze Marrons te vechten. Zelfs in 1975, het jaar dat Suriname onafhankelijk werd, was in de geschiedenisboeken van het basisonderwijs het lesje over de Marrons slechts een pagina lang. En wat waren die Marrons toch slechteriken, die plantages aanvielen en directeurs vermoordden. In de geschiedenisboekjes van het Katholieke onderwijs eindigde dit lesje met de mededeling dat de Marrons zo slecht waren omdat ze de Here nog niet ontdekt hadden!

Reeds als kind had ik grote behoefte meer te weten over onze geschiedenis. Vooral het feit dat ik voortkwam uit diverse etniciteiten boeide me hevig. In mijn vertellersfamilie werden mijn vele kinderlijke vragen hieromtrent wel beantwoord, maar praktisch nooit kreeg ik te horen over dat wat mij het meest boeide: slavernij! Hoe leefde een slaaf die elke dag uren zwaar werk deed en nauwelijks eten en rust kreeg maar wel zweepslagen? Hoe was het leven van een slavenkind? Wat kon niet en wat moest wel? Om enigszins een beeld te krijgen, ging ik op zoek naar informatie en las zoveel mogelijk boeken over de geschiedenis van Suriname. De kennis die op die manier werd opgedaan, was de basis voor nog veel meer vragen en zo kwam ik onder meer bij Elisabeth Samson.

Elisabeth Samson

De naam van Elisabeth Samson kwam voor in de geschiedschrijving van Suriname met slechts een vermelding: In 1764 wilde zij trouwen met een witte man, maar kreeg daarvoor geen toestemming van de Commissarissen van Huwelijkse Zaken, aangezien het koloniaal bestuur van mening was dat er een wet was die huwelijk tussen blank en zwart verbod. Zij legde zich niet neer bij de afwijzing en richtte zich in schrijven tot de Directeuren van de Sociëteit van Suriname. Gouverneur en Hof van Politie schreven ook en hadden in hun schrijven achttien argumenten in het nadeel van het huwelijk, maar toch ook een argument in het voordeel ervan. Dat was het feit dat deze vrouw “zo rijk” was en door dit huwelijk de rijkdom “metter tijd onder de blanken zou kunnen komen”. (3)

Hoewel vermeldingen niet gelijklopend waren, schreven alle historici dat Elisabeth Samson die rijkdom had geërfd van een witte man, wiens slavin ze ooit geweest was.

Dit was het enige wat over Elisabeth werd geschreven in alle standaardwerken: Hartsinck, Stedman, Wolbers, Van Lier, Lichtveld en Voorhoeve. Uiteraard kwamen bij mij diverse vragen op: Wie was zij? Van wie had ze zoveel geërfd en waarom wilde ze zo graag trouwen terwijl het in het 18^e eeuwse Suriname getolereerd werd dat witte mannen met vrouwen van kleur ongehuwd samenleefden. Voor antwoorden op deze vragen was bronnenonderzoek nodig. Zoals eerder vermeld was dat voor het jaar 2005 in Suriname onmogelijk, maar doordat mijn persoonlijke omstandigheden veranderden, was ik in staat in het buitenland bronnenonderzoek te doen. Dat onderzoek strekte zich uit over twaalf jaar, maar na vier jaar al had ik veel authentieke stukken gevonden handelende over “de vrije negerin Elisabeth” of “Elisabeth Samson”.

Bronnenonderzoek

Dat wat in de loop van de tijd met of zonder opzet bewaard is gebleven, kan gerekend worden tot bronnen. Deze zijn: archeologische artefacten, archeologische sites, verhalen, mythen, legenden, tekeningen en alles wat opgetekend of geschreven is zoals kerkboeken, notariële akten, verslagen, notulen van vergaderingen etc. In het Algemeen Rijksarchief in Den Haag, Nederland (ARA) was er een afdeling Suriname met stukken uit de Gouvernements Secretarie, Oud Archief Suriname met alle kerkboeken, Oud Notarieel Archief, Raden van Politie en Sociëteit van Suriname.

Wie historisch onderzoek doet in archieven en geschreven teksten wil bestuderen, moet rekening houden met het volgende:

De taal. De hedendaagse taal is anders dan die van 200 of 300 jaar geleden; woorden en uitdrukkingen van toen bestaan niet meer of de betekenis van een woord was anders dan nu.

Grammatica en stijl. Zinsconstructies verschillen; leestekens ontbreken etc. Vaak zijn het aantekeningen van functionarissen, die een bepaalde ambtelijke stijl hadden.

De vorm. De schrijfwijze verschilt, kent uitgebreide halen en omhalen, voor mensen die alleen gedrukte teksten lezen, zijn met de hand geschreven teksten vaak moeilijk te lezen.

Het perspectief! Deze teksten zijn in een bepaalde tijd door mensen geschreven. Wie schreef ze? Wat was zijn/haar perspectief?

Uitgaande van vermeldingen in de standaardwerken over de geschiedenis van Suriname, zocht ik naar documenten en akten waarin de naam Elisabeth, de vrije negerin Elisabeth en/of Elisabeth Samson voorkwam. Ik begon met zoeken naar de brieven die in 1764 waren geschreven toen zij huwelijksaangifte had willen doen. Reeds bij de aanvang was er iets opmerkelijks; alle geschiedschrijvers hadden als een vaststaand feit vermeld dat ze had geërfd van een blanke man, wiens slavin zij was geweest, maar in Elisabeths brief die via haar zaakwaarnemer bij de Directeuren van de Sociëteit kwam, stond: “[...] Elisabeth Samson, zijnde een vrijgeboore negerin [...]”. (4) Zij was dus nooit slavin geweest. In kerkboeken, in notarieel archief, in koop- en verkoopovereenkomsten, in de correspondentie tussen Gouvernements Secretarie en Sociëteit van Suriname kwam haar naam veelvuldig voor, maar ik vond geen stukken of testamenten waaruit bleek dat zij had geërfd van een witte man. Integendeel, uit de stukken bleek dat juist zij degene was met bezit en juist zij degene was die witte families rijk maakte.

Met het bronnenonderzoek hoopte ik genoeg materiaal te vergaren om een historische roman te schrijven, maar naarmate ik meer authentieke stukken vond, besepte ik dat Elisabeth geen recht gedaan werd met alleen een roman. Bovendien was ik de mening toegedaan dat de Surinaamse gemeenschap meer mocht weten over wie en wat de 18^e eeuwse Elisabeth Samson was dan dat ene feit dat ze in 1764 een echt huwelijk wilde. Vandaar dat ik reeds na vier jaar onderzoek de resultaten in een document samenvatte en zoals de wetenschap voorschrijft, in voetnoten aangaf wat feiten waren, wat aannames waren en hoe die beargumenteerd werden. Dit document werd in 1993 gepubliceerd door de Vakgroep Culturele Antropologie van de Universiteit van Utrecht. De publicatie werd Nr. 15 in de serie Bronnen voor de Studie van Afro Surinaamse Samenlevingen en verkreeg zo ook academische erkenning. Het onderzoek werd voortgezet en na twaalf jaar intensief onderzoek met als resultaat een veelheid van authentieke stukken gevonden in het Rijksarchief en Gemeentearchieven in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en zelfs in Emmerich Duitsland, dacht ik de historische roman te kunnen schrijven. In de roman mocht ik mijn creativiteit aanwenden, kon Elisabeth een karakter krijgen, een menselijk leven hebben met ups en downs, liefde en verdriet en kon de lezer inzicht krijgen in het leven van deze vrije zwarte vrouw in het 18^e eeuwse Suriname.

Historische roman als genre

In een historische roman is het verhaal fictie maar speelt zich af rond werkelijke gebeurtenissen en historische figuren, zonder aanspraak te maken op wetenschappelijke nauwkeurigheid. Binnen dit genre zijn er varianten; zo kan een auteur zelf grondig bronnenonderzoek doen en zich strikt houden aan historische feiten, bij een andere zijn historische feiten alleen de aanleiding voor een verhaal waarin de verbeelding belangrijker is dan de historische feiten en weer een andere schrijft een verhaal dat zich afspeelt in een lang vervlogen periode, zonder dat er historische feiten en gebeurtenissen aan ten grondslag zijn.

Het lezerspubliek wil vaak wel lezen over de geschiedenis, maar heeft graag dat die historische kennis verpakt is in een aantrekkelijke vorm, de vorm waarmee de lezer vertrouwd is. Roman, novelle, kort verhaal en tegenwoordig natuurlijk ook films, tv-series. Historici zouden door hun grote kennis van het verleden juist wel historische fictie kunnen bedrijven, maar het idee van fantaseren en creativiteit aanwenden, verschilt sterk met de vorm die hen in de opleiding is aangeleerd en waarmee zij vertrouwd zijn. Zij zouden het gevoel hebben iets te schrijven dat niet past bij wetenschap bedrijven en dus niet beantwoordt aan de eisen die zij zichzelf gesteld hebben. In de 19^e eeuw was dit wel anders; toen waren het juist historici die historische romans schreven en het genre populair maakten.

Historische fictie heeft een grotere impact op de geschiedvisie van het breder publiek en moderne historici hebben een nogal negatieve houding ten aanzien van historische fictie. Professionele historici hebben vaak als kritiek dat in historische fictie het onderscheid tussen historische realiteit en creativiteit van de auteur niet of nauwelijks zichtbaar is. Juist dit fluïde samengaan van realiteit en creativiteit wordt hogelijk geprezen in de literatuurwetenschap! Gedachten, overpeinzingen, emoties komen niet voor bij historici en zijn dus niet in geschiedschrijving. In de historische roman kunnen figuren blij of verdrietig zijn, ze mogen boos worden en schelden; ook echte historische figuren mogen lachen, verdrietig zijn en zelfs huilen! Elisabeth Samson werd in de roman een mens van vlees en bloed, een vrouw die haar weg moest vinden in de racistische samenleving waarin zij leefde, een vrouw die vanwege haar huidskleur allerlei tegenwerking ondervond maar die zich wist te handhaven en zelfs kon uitgroeien tot een rijke burger met wie er rekening gehouden moest worden!

De historische roman “De vrije negerin Elisabeth” is gebaseerd op een groot aantal authentieke documenten die makkelijk te vinden waren. Vanaf het begin van het bronnenonderzoek kon ik vaststellen dat de benamingen “de vrije negerin Elisabeth”

en “Elisabeth Samson” veelvuldig voorkwamen in stukken. Elke geschiedschrijver selecteert wat hij zal vermelden en welke verbanden hij legt. Hij selecteert duidelijk dat wat zijn natie goed en positief doet uitkomen. De historische figuur Elisabeth Samson is hier een mooi voorbeeld van. In het Archief Sociëteit van Suriname, de afdeling Hof van Politie en Criminele Justitie was een groot dossier behelzende een proces tegen de vrije negerin Elisabeth. In 1736, tijdens Gouverneur Raye, zou zij een gevaarlijke “valse aanbrenghster” en “praatjes uitstrooister” (5) zijn geweest en werd daarom schuldig bevonden aan Poging tot Doodslag. Aangezien het om een vrije vrouw ging, was het vonnis: verbanning uit de kolonie ten eeuwige dage. Zij vocht dit aan en vroeg in een request aan de Staten Generaal revisie van dit proces, wat na ruim drie jaar resulteerde in nietigverklaring. (6) Men kan gerust aannemen dat dit proces tegen een vrije negerin en de veroordeling in 1736/37 grote beroering heeft teweeggebracht in die kleine Surinaamse samenleving en dat er veel over gepraat is. Alle voornoemde stukken waren makkelijk te traceren in het Rijksarchief maar in geen enkel standaardwerk of ander historisch boek was iets over dit proces van het gouvernement tegen Elisabeth te lezen. Het gouvernement van toen werd in het ongelijk gesteld en het vonnis werd door de Staten Generaal nietig verklaard. Het was een ongunstige uitspraak voor het gouvernement, dus werd het niet genoemd in de geschiedschrijving.

Uit de vele stukken kon ik opmaken dat Elisabeth jarenlang in concubinaat leefde met Carl Otto Creutz, die als cadet begon (7) en later kapitein-luitenant was in het leger van de Sociëteit. Hij was ook een zeer vertrouwde vriend van gouverneur Mauricius en de laatste tien jaar van zijn leven was hij raadslid in het Hof van Politie. (8) Toen Creutz na succesvolle vredesonderhandelingen met Marrons in 1748 door de gouverneur werd beloond met de grond voor een plantage (9), bracht Elisabeth Samson het kapitaal aan om de plantage te beginnen. Creutz en Elisabeth gingen op 23 augustus 1751 samen naar de gezworen klerk om bij akte vast te leggen dat zij elk de helft in eigendom hadden van het gezamenlijk bezit, de plantage Clevia en de buitenplaats La Solitude. Zij dienden beiden een testament in waarin ze elkaar fructuurair erfgenaam maakten van hun bezit. (10)

Na Creutz's overlijden in 1762 deed Elisabeth aan de erfgenamen, Creutz's broers in Duitsland, het voorstel Creutz's helft, waarvan zij de fructuurair erfgename was, te kopen. De broers bleken zeer gewillig; secretaris Jean Nepveu werd hun vertegenwoordiger. Na inventarisatie en taxatie in 1765 (11) werden de koopovereenkomsten gesloten. Elisabeth moest betalen Nfl 155.000 (12); zij betaalde Fl 52.500 contant, Fl 50.000 met waardepapieren en de rest binnen een jaar, waardoor de Duitse broers op slag “rijk” werden.

Dit dossier was makkelijk te traceren in het Rijksarchief en bevindt zich ook in het archief in Emmerich, Duitsland. Ik vond verder diverse contracten en overeenkomsten zoals Elisabeth's opdracht voor de bouw van een fregatschip op een scheepswerf bij Amsterdam; overeenkomst met hovenier Daniel Weisscher in 1768, die voor drie jaar naar Suriname kwam voor aanleg van een Engelse tuin op plantage Clevia. Ik kon akten vinden van aankopen van plantages, schenkingen aan verwanten en natuurlijk ook de brieven naar aanleiding van de gewenste huwelijks aangifte en de uiteindelijke huwelijksakte. (13) Niets van dit alles was voor geschiedschrijvers vermeldenswaard, want politiek bestuurlijk speelde zij geen rol. Maar zelfs toen haar handelen wel juridische en dus bestuurlijke gevolgen had, was het niet vermeldenswaard terwijl in standaardwerken het gaan en komen van gouverneurs, onenigheden tussen kolonisten, ruzies tussen gouverneurs en raadsleden wel breed werden uitgemeten. Geconfronteerd met deze bevindingen, moest ik me wel afvragen met welke argumenten geschiedschrijvers selecteerden. Was dit alles niet noemenswaard omdat zij een vrouw was of omdat zij een zwarte vrouw was? Waarschijnlijk het laatste! Deze ervaring maakte dat ik de Surinaamse geschiedschrijving kritischer ging bestuderen en tot andere argumenten en verklaringen kwam dan die van de auteurs.

Ter verdere verduidelijking hiervan het volgende:

Surinaamse geschiedenis

Tot 1949 is de Surinaamse geschiedenis voornamelijk bestudeerd en geschreven door buitenstaanders. De historische werken werden geschreven voor Nederlands publiek en waren verslagen van wat koloniale overheersers hier hadden gedaan en hoe ze het land hadden bestuurd. Veel belangstelling zal er niet geweest zijn want sowieso wordt het brede publiek niet bereikt met echte geschiedschrijving. Bovendien was de verre kolonie Suriname voor Nederlanders ook werkelijk ver en oninteressant. Het kan echter niemand ontgaan dat er momenteel wel grote belangstelling is met name voor slavernij en de gevolgen van dit vier eeuwen durende systeem waarin miljoenen Afrikanen onvrijwillig naar de Amerika's gebracht werden om daar onbetaald zware arbeid te verrichten. Hoe is deze belangstelling ontstaan, terwijl bekend is dat na de Emancipatie in 1834, 1848 en 1863 de beleidsmakers van die koloniale mogendheden er alles aan deden om dit onmenselijk systeem in het vergeetboek te krijgen. Lange tijd is het gelukt; er werd niet meer over slavernij gesproken en dankzij hun koloniaal eurocentrische opvoeding en onderwijs, gedroegen ook nazaten van slaven zich vaak alsof dit systeem nooit bestaan had.

Dit veranderde toen in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw grote groepen nazaten naar Europese vroegere moederlanden migreerden. Hun komst in Europa was zichtbaar door hun huidskleur. In de begin jaren hebben velen van alles gedaan om zo weinig mogelijk op te vallen. Ze leefden conform Europese normen, stimuleerden hun kinderen om te studeren, opleidingen te volgen en een gedegen baan en mogelijk een succesvolle carrière te hebben. Nadat ze hadden bewezen dat ze zich konden aanpassen aan de Europese leefstijl, vaak normen en waarden hadden overgenomen, kregen velen toch een dringend verlangen naar het eigene en begonnen ze alleen of in groepsverband aandacht te vragen voor hun achtergrond en het leed dat hun voorouders was aangedaan. Door hun dramatische aanwezigheid en soms luid geroep kwam in deze voormalige moederlanden belangstelling voor de slavernij. Er werd over gepraat, men ging onderzoeken.

De grote aandacht voor en de huidige kennis over deze periode en Nederlands aandeel hierin resulteerde nu in excuses van de Nederlandse regering en koning, zelfs vraag om vergiffenis en de plannen voor een slavernijmuseum in Amsterdam. Nederlanders met Surinaamse roots zijn zeer ingenomen met deze ontwikkelingen en bij hen is het nu "bon ton" om te ontdekken dat er een persoonlijk slavernij verleden is. Publicaties en tv-programma's met titels als "Mijn oma was slavini!" "De plantage van mijn voorouders", "Sporen van slavernij" zien met grote regelmaat het levenslicht. In de zoektocht, ontdekken sommigen dat er naast voorouders met status slaaf ook zwarte voorouders zijn, die zelf slaven eigenaars waren. De huidige zoekers, dikwijls behoorlijk onwetend over hun geschiedenis en behept met een eurocentrische visie, raken geschokt door die ontdekking. Heftige emoties kunnen soms loskomen, ze vragen zich af hoe dat mogelijk was en komen tot uitspraken dat ze afstammen van "fout en goed". In geschiedschrijving komen geen gevoelens en emoties voor, dus men kan zich afvragen of en in hoeverre dit alles beschreven zal worden in toekomstige geschiedschrijving? Waarschijnlijk wordt het in een paar regels afgedaan en wordt alleen vermeld dat 160 jaar na de afschaffing van slavernij de Nederlandse regering en de koning excuses aanboden.

Onderzoek

Wie gaat zoeken naar zijn voorgeslacht, moet dit eigenlijk zonder vooroordelen doen, maar moet wel kennis hebben van de samenleving van toen en goed beseffen dat de samenstelling van de Surinaamse leefgemeenschap in de koloniale tijd niet alleen een totaal andere was dan de huidige, maar ook in die tijd zelf ook anders was

dan bijvoorbeeld de leefgemeenschappen in de Zuidelijke staten van de Verenigde Staten waar de zwarte bevolking een ‘minority’ was in een blanke gemeenschap. In Suriname echter waren er vele malen meer slaven dan blanken en vrijen. Het koloniale bestuur maakte vele plakkaten (wetten) om haar macht te consolideren. Die geboden en verboden van het gouvernement, later door geschiedschrijvers opgetekend, betekenen echter niet dat die in hun tijd maatschappelijk ook werden opgevolgd. Zo maakte gouverneur Van Sommelsdijck reeds vanaf zijn aantreden in 1683 met een plakkaat bekend dat het aan kolonisten verboden was om “vleselijke conversatie te hebben met die zwarte en rode heidinnen”. (14)

Verbod of niet, er zijn wel degelijk kinderen geboren uit deze vleselijke conversaties en er is in Suriname al vroeg in de koloniale tijd een groep kleurlingen ontstaan, die enorm is gegroeid. Kinderen van een witte vader waren niet automatisch vrij want elke kleurling uit een slavinnen geboren, was volgens de wet slaaf totdat hij/zij gemanumiteerd werd. In de praktijk in Suriname kon zo’n kleurling kind, met status slaaf, gewoon in het huis van de vader wonen en verder alles doen. Vrije gekleurden woonden voornamelijk in Paramaribo, de stad die groeide vanuit het Fort Zeelandia. Het aantal vermeerderde snel.

In het jaar 1750 waren er al evenveel vrije gekleurden als blanken en in 1780 waren er tweemaal zoveel vrije gekleurden als blanken, namelijk circa 6.000 tegenover 3.000. (15) In die tijd waren er ongeveer 700 plantages met per plantage een tot drie witten, (directeur en blank-officiers) en 50-400 slaven.

Manumissies

Doordat veel kolonisten als vrijgezel naar de kolonie kwamen en er altijd soldaten van het Sociëteitsleger waren, was er in de kleine groep blanken een onevenwichtige verhouding man – vrouw (20 : 1). Ondanks plakkaat met verbod, werd het getolereerd dat witte mannen ongehuwd samenleefden met vrouwen van kleur, vaak officieel slavinnen. Gouverneur Mauricius schreef op 24 december 1744 in zijn journaal dat de helft van de witte mannen op deze manier leefde “ja zelfs de leden van het Hof van Politie die toch de wet moeten kennen, maken zich hieraan schuldig”. (16) Kinderen, geboren uit deze relaties waren officieel slaaf, maar was zo’n persoon mesties (25% zwart), casties (12,5 % zwart), dan had hij/zij een licht getinte huidskleur en kon zich als een vrije gedragen.

Manumissie, vrijlating was mogelijk, werd eerst niet belast, maar vanaf 1760 moest

voor elke manumissiebrief 100 gulden belasting betaald worden. In 1788 werd de belasting verhoogd naar 250 gulden (17) en in 1804 naar 500 gulden. In het plakkaat van 1804 gaf het bestuur te kennen dat die verhoging ten doel had de “buitensporige vermenigvuldiging der manumissies te beteugelen [...]”. (18) Een opmerkelijke geschiedschrijver zou verband kunnen leggen en als verklaring geven dat het gouvernement niet gaarne manumissiebrieven uitreikte en op deze wijze de groei van de vrije gekleurde bevolking probeerde tegen te gaan. Vijfhonderd gulden was in die tijd een groot bedrag, amper op te brengen door een ambachtsman die 300-600 gulden per jaar verdiende.

Over de slavernij periode in de Surinaamse geschiedenis schreven bijna alle auteurs over de vele huisslaven die in Paramaribo gehouden werden. Van de wetenschappelijke geschiedschrijver wordt verwacht dat hij aangeeft waar er verband is tussen bepaalde feiten en gebeurtenissen. Maar hoe kan hij dat wanneer hij door zijn eurocentrisch denken die verbanden niet ziet en ook nooit zal zien?

In de standaardwerken over de Geschiedenis van Suriname zijn opvallend veel gelijklopende fragmenten die als feiten worden gepresenteerd, maar die aannames of veronderstellingen zijn. Wolbers, die zelf nooit in Suriname is geweest en land en volk niet kende, schreef in zijn standaard-werk o.m.: “De grootste luxe in Paramaribo bestond in het aantal slaven die als huisbedienden in de voornaamste huizen gevonden werden. Het getal dier slaven bedroeg 20, 30 ja 50 en meer [...], [...] die lui en dartel werden [...], geen occupatie hebbende, slapen, zuipen, spelen, kwaad-doen [...]”. (19) Van Lier schreef: “Het grootste gedeelte der stadsslaven bestond uit huisslaven. [...] Per huis hield men in de stad tussen tien en dertig slaven. Door de zelfstandige werkzaamheid der slaven was het mogelijk dat zij door bijverdiensten over eigen middelen konden beschikken [...]”. (20)

Volgens Van Lier was het inwonertal van Paramaribo in 1830 circa 15.000. Hiervan waren circa 8.000 slaven en 7.000 eigenaars. Van de 7.000 eigenaars waren ruim 2.000 wit en circa 5.000 gekleurd. Men kan concluderen dat de vrije gekleurden op grote schaal zelf slaveneigenaar werden. Is het niet aannemelijk dat die vele huisslaven in Paramaribo, die lui en dartel werden genoemd, veelal de kinderen en/of andere verwanten waren van die zwarte vrouw die met een witte man samenleefde en/of van de vrije gekleurde ambachtsman die met een slavin samenleefde? Deze mensen waren volgens de wet slaaf, maar kregen geen slechte behandeling van de eigenaar die man, vader, tante of oom was. Zij konden leven zoals een normaal gezin van bijvoorbeeld een ambachts man in die tijd leefde. Wolbers schreef verder dat “de Kreoolse misi’s haar slavinnen om strijd opschikten [...] de kostbare pracht van de beste Chitzen, korale kettingen, goud, zilver [...]” (21) omdeden.

Wellicht waren die mooi aangeklede slavinnen de dochters of nichtjes van die Kreoolse misi!

Manumissies werden voorheen nauwelijks bestudeerd door historici.

In 1997, mogelijk geïnspireerd door de groeiende belangstelling voor slavernij, verscheen een uitgebreid en goed beargumenteerd verslag over manumissies van de heren Okke ten Hove en Frank Dragtenstein: "Manumissies in Suriname 1832 – 1863". Deze publicatie was deel 19 in de serie Bronnen voor de studie van Suriname, uitgave van de Faculteit Culturele Antropologie, Universiteit van Utrecht. Dit boekwerk is zeker een grote hulp en wegwijzer bij de zoektocht naar voorouders want elke manumissie in die periode is vastgelegd en dus makkelijk te traceren.

In het verslag van Ten Hove en Dragtenstein valt op dat er in de periode 1760 – 1828 (ca 70 jaar) 2.300 manumissies zijn geweest terwijl het aantal manumissies van 1853 – 1863 (de laatste 10 jaar voor de afschaffing) explosief groeide naar ruim 5.000. (22) Het inwonertal van Paramaribo was in 1863, kort voor de afschaffing, gegroeid naar ruim 19.000, maar de verhouding eigenaar: slaaf was gewijzigd want van de 19.000 inwoners waren nu 5000 slaven. (23) De groep vrijen was gegroeid tot bijna 14.000, waarvan 11.000 gekleurd waren. Bij de afschaffing van de slavernij was in Paramaribo ruim 80 % van de vrije bevolking gekleurd! Ten Hove en Dragtenstein beschreven dit wel maar gaven geen verklaring.

Ik zocht wel naar verband en een verklaring is wellicht deze:

In 1850 was afschaffing van de slavernij in zicht; de wet was al in 1842 ingediend. De eerste bepaling in de wet voor afschaffing luidde: "Geen emancipatie zonder compensatie aan de slaveneigenaren" (24). In de Nederlandse Tweede Kamer werd nog gedebatteerd over het bedrag van de compensatie. Direct na het aantreden van gouverneur Raders in 1850, werd in Suriname door het gouvernement het proces tot manumissie vereenvoudigd; het belastingbedrag van 500 gulden werd afgeschaft. Voortaan waren de kosten slechts 25 gulden voor leges en zegel rechten. Indien het de manumissie betrof voor een vrouw met minderjarige kinderen onder de 14 jaar, dan werden die kinderen meteen ook vrij zonder extra kosten. Het gouvernement begon een groot vrijlatings-offensief en moedigde de gekleurde bevolking aan hun 'verwanten' vrij te maken.

Uit de manumissie cijfers blijkt dat er zeker gehoor is gegeven aan deze oproep. Het waren vooral de vrije gekleurden die hun familieleden: vrouw, kinderen, broers, zussen, vrijmaakten. Op 3 oktober 1862 werd in Paramaribo bekend gemaakt: 'De Proclamatie van de afschaffing van de slavernij op 1 juli 1863'. Toch kwamen tussen

3 oktober 1862 en 1 juli 1863 nog 900 verzoeken tot manumissie. Tot op de datum van 29 juni 1863, twee dagen voor de afschaffing, werden door het gouvernement manumissie brieven uitgereikt. (25)

Verzoek tot manumissie kon nooit door slaven worden ingediend maar moest geschieden door de eigenaar, een curator of straatvoogd. Bij het vereenvoudigen van dit proces werd bekend gemaakt dat de vrijlater ook een andere persoon kon zijn zolang die in het bezit was van burgerrechten. Opvallend is dan dat bij 10% van alle manumissies na 1850, de ambtenaar bij de Gouvernements Secretarie, afdeling Registratie van de slaven, zelf de aanvrager voor vrijdom was. (26)

De geschiedschrijver, die schrijft vanuit Nederlands perspectief en met eurocentrische visie, zal misschien geen verband zien en kan mogelijk een andere verklaring bedenken. In het systeem van slavernij is de stelling immers: Een slaaf heeft geen familie! Slaaf heeft een meester! (27). De wet kende slechts vrijen en slaven. Maar uit de manumissie lijsten blijkt dat het bij deze vrijlatingen vooral om gezinnen en families ging. Hele families tegelijk werden vrij, soms drie generaties, grootmoeder, moeders, kinderen. Gemanumiteerden kregen een familienaam en ook daaraan is te zien dat het gezinnen en/of families betrof, vaak van 10 – 20 personen. (28)

Wie de vraag stelt waarom het gouvernement deze vrijlatingen stimuleerde terwijl het moment van Afschaffing zo nabij was, kent het antwoord al. Door vrijlating te stimuleren zorgde het gouvernement ervoor dat er bij de Emancipatie op 1 juli 1863 veel minder slaveneigenaren waren, die gecompenseerd moesten worden! De vrijlaters waren voornamelijk vrije gekleurden, dus aan deze lieden hoefde men geen compensatie te betalen. Hun verwanten, ex-slaven, waren al vrij op het moment van afschaffing, 1 juli 1863. Er was op dat moment geen eigenaar meer, dus hoefde de staat geen compensatie bedrag te betalen.

Dankzij deze massale vrijlatingen voor de datum 1 juli 1863, heeft de Nederlandse Staat ruim één miljoen gulden compensatie geld weten te besparen in Suriname! De grote compensatie bedragen uitgekeerd door de Nederlandse Staat, gingen naar eigenaars van grote plantages die voornamelijk in Nederland woonden. Die streken bedragen op van Nfl 30.000, 80.000, 120.000; die ze niet in Suriname investeerden maar in Nederland (o.a. Nederlandse spoorwegen, verzekerings maatschappijen) en vaak ook voor zichzelf in de vorm van kasteeltjes aan de Vecht en een luxueus leven. Interessant is nog de vraag hoe het de gekleurde eigenaars verging, die niet voor 1 juli 1863 hun verwanten hebben vrijgemaakt. Hebben die wel compensatiegeld ontvangen en hoe hebben zij dat gebruikt? Dat was moeilijk te traceren, immers dat wat niet gebeurd is, wordt niet opgetekend en vindt men later dus niet in de archieven.

Conclusie:

Mijn eigen onderzoek voor het schrijven van historische romans heeft de Suri-naamse geschiedschrijving als volgt beïnvloed:

Er is nieuwe geschiedenis geschreven door voorheen verborgen obscure feiten omtrent de historische figuur Elisabeth Samson te onthullen.

Onjuiste weergave van feitelijkheden zoals Elisabeth Samson werd rijk omdat ze had geërfd van een blanke, werd gecorrigeerd. Door de ervaring van ontbreken van feiten die de autoriteiten ongunstig belichten (valse beschuldiging met nietig verklaren van het vonnis), heb ik een scepsis ontwikkeld t.a.v. vroegere geschiedschrijving. Mijn kritische houding en vervolgvragen leidden tot meer inzicht in manumissies en de manumissiegolf van 1853 – 1863.

De historische roman heeft leven ‘gegeven’ aan historische figuren die in de eigenlijke geschiedschrijving nooit mensen van vlees en bloed zijn (geweest).

Dr. Hassankhan heeft goed en wel overwogen richtlijnen gegeven voor de toekomstige Surinaamse geschiedschrijving. In ieder geval moet geschreven worden vanuit Surinaams perspectief. Graag geef ik hierbij het advies om in de geschiedschrijving het maatschappelijk en vooral menselijke aspect niet achterwege te laten. Liefde, verdriet, pijn zijn menselijke emoties, die gerust aan het licht mogen komen. Dat zal de geschiedenis verlevendigen en boeiend maken.

Cynthia Mc Leod - Ferrier

Paramaribo, 28 februari 2024

BRONNEN

In het Algemeen Rijksarchief, ARA, Den Haag Nederland; Afdeling Suriname: OAS = Oud Archief Suriname; ONAS = Oud Notarieel Archief Suriname; SvS = Sociëteit van Suriname, RvP = Raden van Politie; GS = Gouvernements Secretarie

1. De Wikipedia pagina's zijn gedurende de hele maand januari 2024 geraadpleegd.
2. Geschiedenisboek van het Katholiek Onderwijs.
3. ARA SvS Raden van Politie (notulen Hof van Politie, febr. 1764).
4. ARA SvS Notulen Raden van Politie 17 en 18.
5. ARA Archief Staten Generaal nr. 5778.
6. ARA OAS Kaarten binnengekomen en uitvarende schepen Suriname.
7. ARA OAS Gouv. Secr. inv. nr. 5 Journaal Gouv. Mauricius.
8. ARA ONAS inv. nr. 677 fol 196 en 197.
9. ARA ONAS inv. nr. 123.
10. Stadsarchief Emmerich. Getuigenis aug. 1766.
11. ARA OAS Generaal Kerckeboek, toeg. nr. 1.05.11.14 afd. Huwelijk.
12. Lier van, R. *Samenleving in een Grensgebied. Een social-historische studie van Suriname*. Deventer: Van Loghum Slaterius, 1971 (2^e druk); pp. 110.
13. Schiltkamp, J. A. en J. Th. de Smidt (red): *West Indisch Plakaatboek, Plakaten, ordonnatiën en andere wetten, uitgevaardigd in Suriname. Deel I 1667—1761 + Deel II 1761—1861*. Amsterdam: S. Emmering, 1973, nr. 134.
14. Schiltkamp en De Smidt, 1973, nr. 892.
15. Schiltkamp en De Smidt, 1973, nr. 965.
16. Wolbers J.: *Geschiedenis van Suriname*. Amsterdam: S. Emmering, 1970, pp. 182.
17. Ten Hove, O. en F. Dragtenstein: *Manumissies in Suriname*. Utrecht: CLACS & IBS, 1997, pp. 53.
18. Van Lier, 1971, pp. 110.
19. Memorie van Toelichting nr. 5, Aan de Tweede Kamer der Staten Generaal,

zitting 1857 – 1858. 's Gravenhage, 23 september 1857.

20. Ten Hove en Dragtenstein, 1997, pp. 342.
21. Sijpesteijn van, C. A. *Beschrijving van Suriname*. 's Gravenhage: De Gebroeders van Cleef, 1854, pp. 257.
22. Hoëvel van, W.: *Slaven en Vrijen onder de Nederlandse Wet*. Amsterdam: Van Gennep, 2020 (5^e druk), pp. 42 – 44.
23. Ten Hove & Dragtenstein 1997, pp. 194, nr. 2589 t/m 2604 Fam N. 16 pers.; pp. 280 nr. 4754 t/m 4761 Fam H. 8 pers.; pp. 320 nr. 5781—5787 Fam F. 7 pers.

Dankwoord

Nu de avond valt en de schaduwen langer worden, is mij een grote eer te beurt gevallen. Aan mij werd door de Anton de Kom Universiteit van Suriname het eredoctoraat verleend in Letteren en Geschiedenis. Onze taal schiet tekort; we beschikken helaas niet over speciale woorden om te bedanken voor zoiets groots, dus moet ik dat in normale bewoordingen doen.

Allereerst:

- Heel hartelijk dank aan het Bestuur van de Anton de Kom Universiteit van Suriname, de Faculteit der Humaniora en de Commissie voor Promoties en Eredocoraten.

- Heel veel dank aan degenen die dit initieerden:

Dr. Cynthia Abrahams – Devid die eervol ook de erepromotor werd en mr. Kenneth Lo Fo Wong die samen met dr. Cynthia Abrahams de voordracht deed.

- Ook bijzonder veel dank aan allen die dit ondersteund hebben met aanbevelingen, te weten:

Dr. Leo W. Balai, Auteur o.m. van Het Slavenschip Leusden

Prof. dr. Jeroen Dewulf van de Queen Beatrix Faculty for Dutch and German van de University of Berkeley, California

Prof. Natali Fabiana da Costa e Silva, Universidade de Macapa, Brazilië

Prof. Paulo Gustavo Pelligrino e Correa, Universidade de Macapa, Brazilië

Directeur Boudewijn Poelman, Nationale Postcode Loterij

Mevr. Siegmien Staphorst, voorzitter NAKS, Suriname

De heer Robby Parabirsingh, auteur, voorzitter Schrijversgroep '77

Drs. Guus Werners

Mevr. Rita Tijen Fooh, MPA; Directeur Nationaal Archief Suriname.

En last but not least, veel dank aan de Surinaamse gemeenschap die me altijd toont dat ze mijn werk waardeert.

'God zij met ons Suriname!'

Cynthia Mc Leod—Ferrier

**DE ANTON DE KOM
UNIVERSITEIT VAN SURINAME**

Universiteitscomplex
Leysweg 86, Paramaribo—SURINAME
T (597) 465558 of 465497
info@uvs.edu
www.uvs.edu